

Poradenství pro profesní orientaci a volbu povolání

Mgr. Věra Konečná

Praxe ve školní psychologii PSY460

Legislativa – přijímací řízení

- **Zákon č. 243/2008 Sb.**, kterým se mění pravidla stanovená školským zákonem (561/2004 Sb.) pro přijímání uchazečů ke střednímu vzdělávání (účinnost od 4. 7. 2008)
- Vyhláška č. 46/2008 Sb., kterou se mění **vyhláška č. 671/2004 Sb.**, kterou se stanoví podrobnosti o organizaci přijímacího řízení ke vzdělávání ve středních školách

Přijímací řízení

- žák podává přihlášku přímo řediteli SŠ
- termíny: do 30.3.08, s talentovou zkouškou do 30.11.08
- ZŠ potvrzuje prospěch na přihláškách, neměla by potvrdit více než **3 přihlášky** (platí i pro víceletá gymnázia, bez poplatků, není povinností ZŠ přihlášky zajistit)
- 1. kolo přijímaček v období od 22.4. do 7.5.2009 (přesné termíny oznámí ředitelé SŠ do 31.1.09)
- zákon ukládá vyhlásit pro 1. kolo 2 různé termíny
- žák je povinen do 5ti dnů od doručení rozhodnutí o přijetí poslat na SŠ zápisový lístek (1 kus vydá ZŠ)
- ředitel SŠ může vyhlásit další kola přijímaček (počet přihlášek není omezen)
- ZŠ musí zpracovávat výstupní hodnocení žáků (SŠ k němu nemusí, ale může přihlížet)

Východiska

- Školní vzdělávací program (vycházející z Rámcového vzdělávacího programu)
- Vyhláška č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních zahrnující standardní činnosti škol
- Koncepce poradenských služeb poskytovaných ve škole, č.j.: 27317/2004-24

Rámcový vzdělávací program

- vzdělávací oblast „Člověk a svět práce“
- na 1. stupni povinné tematické okruhy: *Práce s drobným materiálem, Konstrukční činnosti, Pěstitelské práce, Příprava pokrmů*
- na 2. stupni 8 tematických okruhů (min. 2 jsou povinné): *Práce s technickými materiály, Design a konstruování, Pěstitelské práce a chovatelství, Provoz a údržba domácnosti, Příprava pokrmů, Práce s laboratorní technikou, Využití digitálních technologií*
- *Svět práce* – povinný tematický okruh (8.-9.ročník)

Svět práce – Volba povolání - učivo

- **trh práce** – povolání lidí, druhy pracovišť, charakter a druhy pracovních činností, požadavky kvalifikační, zdravotní a osobnostní, rovnost příležitostí na trhu práce
- **volba profesní orientace** – sebepoznávání: osobní zájmy a cíle, tělesný a zdravotní stav, osobní vlastnosti a schopnosti, sebehodnocení, vlivy na volbu profesní orientace, informační základna pro volbu povolání, práce s profesními informacemi a využívání poradenských služeb
- **možnosti vzdělávání** – náplň učebních a studijních oborů, přijímací řízení, informace a poradenské služby
- **zaměstnání** – pracovní příležitosti v regionu, způsoby hledání zaměstnání, psaní životopisu, pohovor u zaměstnavatele, problémy nezaměstnanosti, úřady práce, práva a povinnosti zaměstnanců a zaměstnavatelů
- **podnikání** – druhy a struktura organizací, nejčastější formy podnikání, drobné a soukromé podnikání

Výchovný – kariérový poradce

- koordinace mezi kariérovým vzděláváním a diagnosticko-poradenskými činnostmi
- skupinové šetření k volbě povolání, administrace zájmových dotazníků v rámci své kompetence, analýza preferencí v oblasti volby povolání
- individuální poradenství žákům a rodičům (ve spolupráci s TU a příp. ŠP)
- spolupráce se školskými poradenskými zařízeními a příp. ŠP
- skupinové návštěvy úřadu práce, poskytování informací, příp. veletrh SŠ v Brně

Činnost školního psychologa

- diagnostika v rámci profesního poradenství
- individuální poradenství žákům a rodičům
- poskytování informací
- spolupráce s výchovným/kariérovým poradcem, TU
- spolupráce s učitelem Volby povolání, příp. účast na výuce
- krátkodobé tematické projekty (v rámci výuky, výjezdů ap.)
- spolupráce se školskými poradenskými zařízeními (v případě žáků se zdravotním postižením)

Témata pro práci se skupinou

- sebepoznání (osobnost, typologie, myšlení, silné a slabé stránky, hierarchie hodnot, sebepojetí, atd.)
- rozhodování (překonávání překážek, zvládání stresu, reakce na kritiku, nové situace)
- plánování (hospodaření s časem, kalendář akcí, stanovení cílů)
- možnosti, informační základna (kde hledat?)
- rovnost příležitostí na trhu práce
- adaptace na životní změny (přijímací pohovor, životopis, vyplňování formulářů, kazuistiky)
- techniky a hygiena učení (naučte se učit, studijní styly)

Diagnostika v rámci profesního poradenství

- nadání, rozumové předpoklady
- osobnost
- zájmy
- motivace, volní vlastnosti, hodnotová orientace
- speciální schopnosti a dovednosti (motorické, prostorové, umělecké ap.)
- analýza školního prospěchu, poruchy učení, zdravotní omezení ap.
- představy a očekávání rodičů

Organizace profesního poradenství

- září – leden/únor (náročnost)
- souhlasy, dobrovolnost, motivace, třídní schůzky
- hromadné vyšetření rozumových schopností (dopoledne), test znalostí (dopoledne, dle zájmu)
- hromadné vyšetření osobnosti, zájmů (odpoledne)
- domácí úkol (povídka), náhradní termíny
- analýza výsledků, sepsání zprávy
- objednávání rodičů, termíny
- individuální konzultace s rodičem a žákem
- předání informací školského poradenskému zařízení (po domluvě s rodiči)

Psychodiagnostická baterie

- ZŠ Heyrovského 32
  - I-S-T 2000 R i test znalostí
  - HSPQ
  - Dotazník volby povolání, Hollandův model RIASEC
  - Dotazník pro žáka – vlastní úprava
  - povídka
  - kresba stromu
  - školní prospěch
  - informace od učitelů
- PPP Brno
  - I-S-T 2000 R
  - NEO pětifaktorový osobnostní inventář
  - Obrázkový test profesní orientace (Mezera), využívá model RIASEC
  - Dotazník pro žáka včetně prospěchu z 8. třídy
  - speciálně pedagogické vyšetření žáků s SPU, potvrzení k přijímacímu řízení

Diagnostika rozumových schopností

- vícedimenzionální testy (komplexní)
  - Test struktury inteligence (I-S-T 2000 R, Amthauer)
  - Wechslerův inteligenční test pro děti (WISC-III)
  - Váňův inteligenční test (1987) – u mladších dětí a žáků s podprůměrnými výkony ve škole, skupinově, 7 subtestů
  - Meiliho Analytický test inteligence – skupinově, 6 subtestů
- jednodimenzionální testy (orientační, g faktor)
  - testy Ravenovy progresivní matice
  - Říčanův test intelektového potenciálu

Test struktury inteligence I-S-T 2000 R

- R. Amthauer a kol., 2001; A. Plháková, 2005, Praha: Testcentrum
- základní modul (přibližně 2 hodiny)
  - verbální, numerická a figurální inteligence (9 subtestů, asi 92 minut)
  - zkoušky paměti – pro slova a obrazce (2 subtesty, 20 minut s přestávkou)
- rozšířený modul (asi 45 minut)
  - test znalostí (verbálně, numericky, figurálně kódované)
- fluidní a krystalizovaná inteligence

Diagnostika osobnosti

- Eysenckovy osobnostní dotazníky
  - B-JEPI, DOPEN (středoškoláci), měří extraverci/introverzi a stupeň neuroticismu, emoční stabilitu/labilitu
- Cattellův Osobnostní dotazník pro mládež
  - HSPQ, 14 osobnostních vlastností
- NEO pětifaktorový osobnostní inventář (Hřebíčková, Urbánek, 2001, Testcentrum)
- projektivní testy (Kresba stromu)
- sebehodnotící škály

Cattellův osobnostní dotazník (HSPQ)

- High School Personality Questionnaire (1963)
- 14 faktorů osobnosti – bipolární osobnostní rysy
- faktory I. řádu
  - bezprostřednost – uzavřenost
  - vysoká/nízká krystalická intelig.
  - citová stálost/nestálost
  - vznětlivost – klidnost
  - průbojnost – poddajnost
  - nadšenost – sklíčenost
  - zodpovědnost – svévolnost
  - smělost - plachost
  - cit. choulostivost/tvrdost
  - zdrženlivost – družná aktivnost
  - sebenejistota – sebedůvěra
  - soběstačnost – závislost
  - sebevláda – nedostatek sebevlády
  - vysoké/nízké pudové napětí
- faktory II. řádu (společenská introverze/extraverze, úzkostnost/vyrovnanost, vzpurnost/oddanost)

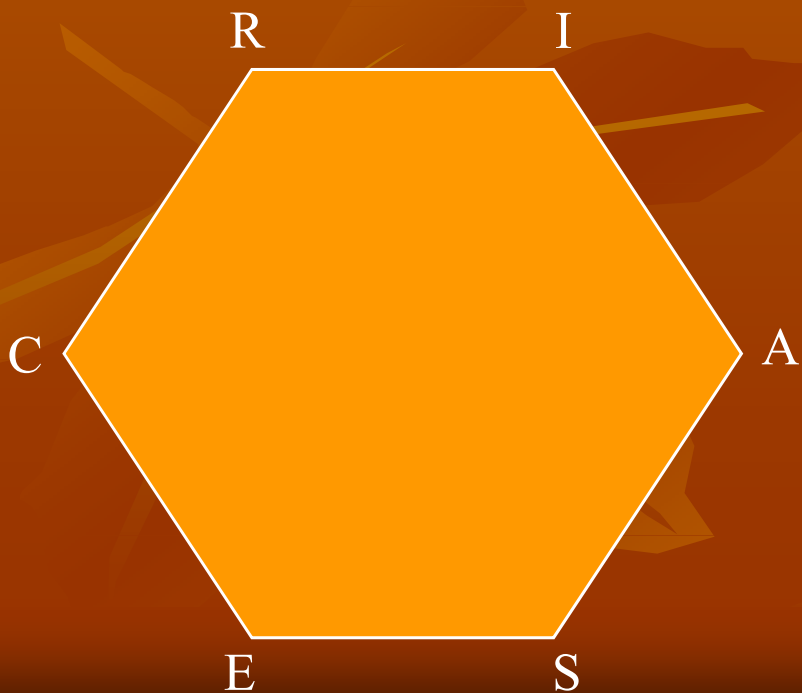

Diagnostika zájmů

- Test všeobecných zájmových struktur (AIST-R, Bergmann, Eder; Testcentrum, Mezera, 2006, PC verze)
- Obrázkový test profesní orientace (Mezera, Psychodiagnostika, připravován k vydání)
  - vychází z Hollandova hexagonálního modelu RIASEC
- Test profesních zájmů BIT (Irlé, Allehoff; Testcentrum, Muhič, 2004)
- Dotazník volby povolání a plánování profesní kariéry DVP (Jorin a kol.; Testcentrum, Hoskovcová, 2003)
  - podle Self-Directed Search Johna Hollanda

Hollandův model zájmů

- 60. l. 20. st., John L. Holland, teorie RIASEC
- základ většiny dotazníků zájmové orientace (přeložen do 25 jazyků)
- téměř všichni lidé mohou být zařazeni do jedné ze šesti osobnostních/pracovních skupin

R: realistický, technický, praktický

I: investigativní, analytický, vědecký

A: umělecký, tvořivý

S: společenský, sociální, empatický

E: ekonomický, podnikavý, iniciativní

C: cizelující, konvenční, spořádaný

Analýza dalších údajů

- školní prospěch
  - ukazatel obecné schopnosti, studijní směřování
  - přístup k výuce, motivace k učení (svědomitost, pracovitost, systematičnost, konformita ap.)
  - pravděpodobnost přijetí
  - vysvědčení i z nižších ročníků (vývoj, výkyvy)
  - porovnávání s výsledky inteligenčního testu
- informace od rodičů (akceptace, usměrnění)
  - přání a představy, zdůvodnění jejich volby
  - hodnocení dítěte a očekávání

Poradenský „profesní“ rozhovor

- domluva na termínu, místu, o čem to bude, délce setkání (45 minut)
- kdo se má schůzky zúčastnit a proč
- příprava prostředí (větrání, teplota, kapesníčky, prostorové uspořádání, občerstvení ap.)
- po příchodu návštěvy – naladění
  - představení
  - konverzační výměna, občerstvení
  - seznámení s tématem, cílem, délkou setkání

Poradenský „profesní“ rozhovor

- sdělování informací (psycholog, rodič/e, dítě)
  - konkrétní popis výsledků, jak je vnímám (dát výsledky do kontextu, co vše se do nich promítá)
  - jak situaci vnímá žák
  - jak to vidí rodič (já – sdělení)
- získání maxima informací pro porozumění situaci
- pojmenování „sporných“ bodů (v běžném poradenském rozhovoru „formulace zakázky)
- vyjasnění potřeb, motivací, zájmů, doplnění kontextu, očekávání (reálnost)
- hledání vhodného řešení

Poradenský „profesní“ rozhovor

- ukončení rozhovoru
  - rekapitulace setkání – na čem jsme se domluvili, s čím se aktuálně rozcházíme
  - nabídka další konzultace (v případě potřeby)
  - předání zprávy, výsledků
- dokumentace průběhu a výsledku

Literatura

- Pešová, I., Šamaník, M. (2006). Poradenská psychologie pro děti a mládež. Praha: Grada. (s. 135-138)
- Kucharská, A. (2002). Profesionální poradenství ve školství. In Hadj Moussová, Z., Duplinský J.: *Diagnostika. Pedagogicko psych. poradenství II. Praha: UK.* (s. 123-142)
- Mezera, A. (2002). Pro jaké povolání se hodím? Praha: Computer Press.
- Fontana, D. (1997). Psychologie ve školní praxi. Praha: Portál. (s. 317-336)
- Svoboda, M. a kol. (2001). Psychodiagnostika dětí a dospívajících. Praha: Portál. (s. 679-693)

Další zdroje informací

- www.infoabsolvent.cz (ISA – Informační systém o uplatnění absolventů, VIP-Kariéra)
- www.uiv.cz (Ústav pro informace ve vzdělávání)
- www.nuov.cz (Národní ústav odborného vzdělávání)
- www.atlasskolstvi.cz
- www.scio.cz
- www.icm.cz (Národní informační centrum pro mládež) atd.